

DISKRIMINACE ŽEN V JUDIKATUŘE EVROPSKÝCH SOUDŮ

Jana Kvasnicová

EVROPSKÉ SOUDY

Soudní dvůr Evropské unie SDEU

- Evropská unie
- Řízení o porušení evropského práva
- Výklad evropského práva
- Soulad vnitrostátního práva s evropským právem
- Řízení proti státům
- Řízení o předběžné otázce

Evropský soud pro lidská práva ESLP

- Rada Evropy
- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (tzv. Evropská úmluva)
- Ochrana práv zaručených úmluvou
- Řízené proti státům – v případě neúspěchu před vnitrostátními soudy

ESLP

- Možnost obrátit se na něj v případě, že stát porušuje práva zajištěná úmluvou
- Čl. 14 zakotvuje zákaz diskriminace při užívání práv a svobod
- I diskriminace založená na pohlaví
- Malý počet rozsudků ve věcech diskriminace založené na pohlaví
- Úmluva zakotvuje občanská a politická práva → diskriminace často v oblasti zaměstnání (SDEU)

ROZHODOVÁNÍ ESLP

- Ne všechny rozdíly v zacházení jsou diskriminační
- Objektivní a přiměřené odůvodnění
- Legitimní cíl
- Přiměřený vztah proporcionality mezi použitými prostředky a cílem
- Diskreční pravomoc státu – v otázkách rozlišování mezi muži a ženami malá

ABDULAZIZ, CABALES A BALKANDALI V. UK

- Diskriminace založená na pohlaví
- Manželé usazení v Británii mohli získat povolení ke vstupu pro své manželky, ale manželky nemohly získat totéž povolení pro své manžely
- Riziko zhoršení britských problémů s nezaměstnaností

- Komentář?

ÜNAL TEKELI V. TURECKO, BURGHARTZ V. ŠVÝCARSKO

- Paní Tekeli, dívčím jménem Ünal
- Nemožnost zvolit si „netradiční“ řešení ve vztahu ke zvolení rodinného příjmení
- Turecko: příjmení muže posiluje pozici ženy v rodině
- Administrativní a jiné obtíže
- Paní Burghartz, pan Burghartz Schnyder → ve Švýcarsku Schnyder
- Švýcarsko: sjednocení rodiny

- Komentář? Otázky?

WILLIS V. UK, PETROVIC V. RAKOUSKO

- Willis – pozůstalostní dávky pro vdovce
- Britská vláda: ženy pracovaly zřídka
- Ženy vydělávají méně, než muži
- Po smrti manžela mohly mít potíže

- Petrovic – otec na rodičovské dovolené bez dávek

- Komentář?

ŞAHİN V. TURECKO

- Studentka medicíny
- Nemožnost nosit muslimský šátek (studentky)/vousy (studenti) do školy
- Diskriminace založená na náboženství
- Turecko: snaha o sekularizaci
- Opatření namířeno k prohloubení svobody

- Komentář?

OPUZ V. TURECKO

- Nedostatečné trestání domácího násilí páchaného na ženách
- Násilí na ženách = jedna z forem diskriminace žen

DUBSKÁ A KREJZOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICE ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICE (11. 12. 2014)

- Šárka Dubská, Alexandra Krejzová

DUBSKÁ A KREJZOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICE ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICE (11. 12. 2014)

- Přály si rodit doma
- Lékařský personál nesmí poskytovat pomoc při domácích porodech
- Veřejné zdravotní pojišťovny nepokrývají výdaje spojené s domácím porodem
- Porodní asistentky mohou poskytovat pomoc při porodu pouze v zařízeních, která mají technické vybavení v souladu se zákonem
- Vysoká pokuta pro porodní asistentky, pokud by poskytly lékařskou pomoc bez povolení

DUBSKÁ A KREJZOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ (11. 12. 2014)

- Ústavní stížnost
- Vydání nálezu - Ministerstvo zdravotnictví, Vláda ČR, Parlament, KÚ Libereckého kraje porušili právo na respektování soukromého a rodinného života
- Omezení volby žen ohledně místa porodu
- Upravení postupu při porodu ženy v domácím prostředí
- ÚS není příslušný k rozhodnutí
- Odlišné stanovisko Miroslava Výborného

DUBSKÁ A KREJZOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ (11. 12. 2014)

- *„27. Ústavní soud závěrem vyzývá zúčastněné strany k zahájení seriózní a odborné debaty, jejímž výsledkem by měla být legislativní úprava, která by respektovala právo na soukromý život dle čl. 8 Úmluvy tak, jak jej vyložil ve svém rozhodnutí ESLP (bod 22), při zohlednění všech kolidujících zájmů a základních práv jiných subjektů, zejména práva dítěte na život a ochranu zdraví. Právě při řešení společensky a právně kontroverzních otázek, resp. při vytyčování mezí základních práv a respektu k nim ze strany orgánů veřejné moci se totiž více než kde jinde ukazují skutečné kvality právního státu.“*

DUBSKÁ A KREJZOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ (11. 12. 2014)

- *„b) Zdůvodnění odmítacího usnesení vyznívá ve svém celku jako apel na zúčastněné strany popřát stěžovatelčiným požadavkům více než sluchu. V souvislosti s ústavní stížností, tak jak ji stěžovatelka formulovala, považuji však zvláště výzvu v usnesení výslovně uvedenou v odst. 27. za přinejmenším s projednávanou věcí aktuálně nesouvisející a tudíž nepřipadnou.*
- c) V otázce domácích porodů není dle mého názoru ve hře jen akcentované právo matky na ochranu jejího soukromého života uplatnitelné dle odůvodnění usnesení buď cestou žaloby na ochranu osobnosti, nebo cestou využívající správní soudnictví, ale též, ba především, právo nenarozeného či právě narozeného dítěte na život a zdraví.“*

DUBSKÁ A KREJZOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ (11. 12. 2014)

- ESLP shledal, že došlo k zásahu do soukromého života
  - Právo na osobní nezávislost, fyzickou a psychologickou integritu
- Zákonný podklad – předvídatelné
- Legitimní cíl – ochrana zdraví a práv jiných – novorozence i rodičky
- V Evropě neexistuje shoda v přístupu k domácím porodům
- Široká míra uvážení státu – k porušení čl. 8 nedošlo
- České orgány by měly příslušná legislativní ustanovení průběžně revidovat

DUBSKÁ A KREJZOVÁ PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ (11. 12. 2014)

- 2 souhlasná stanoviska (concurring opinion)
- 1 odlišné stanovisko (dissenting opinion)
- Odvolání k Velkému senátu

ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

- Osobně pečoval o děti
- Nemohl odejít do důchodu dříve s ohledem na počet vychovaných dětí

ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICE

- Žádost ČSSZ o dřívější odchod do důchodu
- Předložení správnímu soudu (krajský soud – správní úsek)
- Rozsudek NSS sp. zn. 2Ads 2/2004 (související věc)
- NSS namítal porušení čl. 1 (rovnost), čl. 3 (zákaz diskriminace), čl. 30 (hmotné zabezpečení ve stáří) Listiny základních práv a svobod
- → předložení věci Ústavnímu soudu – návrh na zrušení § 32 zákona o důchodovém pojištění, které upravuje důchodový věk

ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICE

- Nález pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 53/04 (16. 10. 2007)
- Zamítnutí návrhu NSS

ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICE

- Rada vlády ČR pro lidská práva:
- *„současná právní úprava zákonného věku odchodu do důchodu **diskriminuje muže** tím, že je rozdílná pro muže a ženy a že stanovuje výši důchodového věku v závislosti na počtu vychovaných dětí. Přitom současně **znevýhodňuje ženy na pracovním trhu** v důsledku toho, že zákonný věk odchodu do důchodu v praxi uměle zkracuje profesionální dráhu žen-matek, ...“*

ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

- Důvodová zpráva k zákonu 101/1964:
- *"touto odlišnou věkovou hranicí pro právo na odchod do důchodu se vyjadřuje odlišná životní situace matek, které vedle plnění pracovních povinností plnily také povinnosti v rodině při péči o děti,,*

ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

- ČSSZ:
- „*Důchodový věk ženy podle § 32 zákona o důchodovém pojištění, odvozený od počtu vychovaných dětí, **odráží historickou potřebu** a nezpochybnitelnou a svým způsobem nezastupitelnou roli ženy v domácnosti ...*“
- „***Fyziologický aspekt mateřství** má pro ženu nezanedbatelný negativní dopad, spočívající nejen v omezení jejího postavení na trhu práce, ale i v rámci již sjednaného zaměstnání. **Těhotenství, rození dětí a kojení** ... Muži-otcové se v takovémto postavení nenacházejí...*“

ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICE

- Ústavní soud:
- „Došlo-li by ke zrušení napadeného ustanovení, bylo by **odebráno jisté zvýhodnění ženám-matkám**, aniž by v rámci "zrovnoprávnění" nabyli muži-otcové stejné výhody, jakou mají ženy-matky.“
- „nutno dodat, že případné odstraňování nerovností mužů a žen v oblasti důchodového pojištění by mělo **plně odrážet vývoj sociálních poměrů ve společnosti.**“

ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

- Odlišné stanovisko soudkyně Vlasty Formánkové:
- *„Je patrné, že rozdílné podmínky pro ženy a muže v oblasti důchodového pojištění mohou existovat. Právě proto by ale zohlednění výkonu osobní péče o děti mělo směřovat vůči pečujícím občanům bez ohledu na jejich pohlaví.“*

ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

- Odlišné stanovisko soudkyně Elišky Wagnerové:
- „*zmíněné zvýhodnění spočívající v odečtu let od základního důchodového věku je **vázáno na výchovu dětí**, tzn. nejde o jakýsi bonus za porod dítěte, jímž by muži samozřejmě nemohli být oceněni.*“
- „*Lze přímo soudit, že snížený věk odchodu do důchodu v závislosti na počtu vychovaných dětí je čistým projevem **interpretace rodičovských práv***“

ANDRLE PROTI ČESKÉ REPUBLICĚ

- ESLP:
- Původním účelem důchodového systému bylo faktické vyrovnání nerovnosti mezi muži a ženami
- Tento přístup je i dnes objektivně zdůvodnitelný
- Důchodový systém je potřeba odlišit od rodičovské dovolené, která představuje pouze časově omezené opatření

DOTAZY? PŘIPOMÍNKY?

Děkuji za pozornost